

Snobové, zvědavý lid turistický a na místě nikoliv posledním dobří čtenáři, postávají čas od času před hostišovským domem Jana Herbeny. A protože má ten dům přívětivé strážce, přihází se, že leckdo vnikne do zahrádky a že překročí práh mistrova příbytku. Předpokládejme, že nenadálý host není všetečka. Co tam tedy pohledává? Proč okouní před okny, proč prolézá zahradu? Proč se dožaduje, aby mu byly otevřeny dveře spisovatelovy pracovny?

Na podobné otázky jest řada odpovědí. Kdyby bylo dovoleno shrnouti, to, v čem se navzájem podobají, zněly by asi takto:

V Herbenově domku je střed kraje. Člověk sem přichází jako k nějakému hradu či k rozhledně či k místu označenému v cestovních příručkách třemi hvězdičkami. Možná, že ani na průčelí, ani uvnitř není nic zvláštního, ale poutník stojí před vratky, protože to patří k věci. Samozřejmě! Kdyby byl na Náchodsku, zabrousil by k Starému Bělidlu, v končinách Herbenových musí za Herbenem. A je mu přitom blaze. Obestírá jej jakási důvěrnost, nese se jako chudý příbuzný panstvím svého pana strýce, kráčí po stopách příběhů a každý kout je pojmenován a určen a objeven a dobyt právě pro něho. Jaký tedy div, že putující čtenář dorazil k mistrovi domku? Jaký div, že se mu zachtělo slyšet příběh, který velký epik zamlčel, jaký div, že by rád ulovil nějakou pravdu nebo pravdičku o osobnosti svého básníka? I dívá se tedy na Herbenův domek, který je těsný a málo sličný a který je poznamenán vkusem své doby. Nic naplat, není tu mnoho věcí, jež by ukazovaly k spisovatelovým zálibám. Herben patrně nepociťoval potřebu uplatňovati se při stavbě. Dal slovo architektovi a sám se skrývá leda snad za nějakým nápisem a za tvary připomínajícími trochu Moravu. Sám mlčí a zřejmě

chce býti považován za člověka nestarajícího se o vnějšek. Miloval obsahy a jádro věci.

Člověk před básnickovým domkem si znovu uvědomuje i jeho pohrdání krásou. Ale při všem tom, co Herben napsal velkolepého, není to přehlížení krásy tak trochu hra? Není to věčné unikání lidí příliš citlivých, není to skrývání se básníka, který nechce býti nazýván básníkem a který tají vášnivé zaujetí? Není to mimikry, které Herben zachovával, oblékaje si po celý život svůj poněkud pastorský kabát? Cožpak nechtěl býti neviditelný?

Při podobných myšlenkách cítí poutník, že se to starému mistru nepodařilo, a poznává, že jeho nepatrný domek je v oblasti duchů hrad, k němuž vedou a z něhož vycházejí všechny cesty hostišovského kraje. Možná, že s týmiž pocity po nich chodil i Slavíček.